

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carci luni.

abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografia seminarului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tranita francate
la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 1 Juniu 1889.

Nr. 17.

Partea besericésca.

Acte istorice.

V.

Gregoriu Gabriilu Maioru de Tusnad-Szavad,

óre-candu episcopu alu Romaniloru uniti din Transilvani'a si partiile
adnexe.

(Continuare din Nr. 15 si fine).

Cetitorii foiei nostre din documentele produse au potutu se cetésca pintre síre si se véda ce a fostu **caus'a adevérata** cà Excelentissimulu Domnu Episcopu Gregoriu G. Maioru a abdisu de episcopi'a gr. cat. de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu; in Nrulu 15 alu acestei foie amu facutu amentire despre patru documinte, din cari s'a vediutu, cà bravulu nostru Archieru cu barbatia a aperatu atátu clerulu seu càtu si pre fiii sei sufletesci in contra abuseriloru, ce se comiteau din partea comitiloru supremi si a nobililoru, din care cauza adeseori a venitu in conflictu cu dinsii si a atrasu mani'a loru asupra-si; apoi de aici a urmatu, de o parte nenumeratele acuse in contra bunului nostru Archipastoriu, de alta parte inse alipirea si iubirea fíiesca a clerului facia de pastoriulu loru adevératu; deci nu e mirare, cà proto-populu Danila dela Catin'a in cuventarea sa tienuta in beseric'a Sântei Treimi in Blasiu in presenti'a unui publicu numerosu de tote confesiunile pre episcopulu Gregoriu G. Maioru 'lu numesce **parinte dulce** si i- díce expresu „cà *Excelenti'a Ta ne bagandu in sema cu viet'i'a, cu mortea, cu trupu, cu sufletu, necrutandu-ti tocma si sanatatea, incepundu cà unu dulce parinte acestui neamu alu nostru romanescu, intr'insulu cà intr'o corabia, ce se in-valuesce in fortuna mării, cu primesdié tocma de morte, cà unu bunu vitézu alui Christosu ai ostitu*“;

ér' mai la vale astufeliu continua: „*pana astadi diu'a si noptea cu multe ostenele luptandute, cu cei straini pismasi acestui cinstitu si obidatu (amaritu, necasitu) cleru, cà cu nesce fiere selbatice, érna in frigu, véru in zaduch (nadusiéla) cu primesdié in cale, in caletorii adese n'ai incetatu*“¹⁾.

Din aceste si din cele produse in numerii precedenti destulu de chiaru se vede, cà archiereulu Gregoriu Maioru a fostu tare iubitulu de clerulu si de totu poporulu neamului seu, despre ce astufeliu vorbesce parintele Samuilu Clainu: „Dupa acestea (adeca dupa consecrarea intemplata la Viena) episcopulu Maioru fara zabava (intardiare) s'a intorsu in Ardealu, unde din tote partile adunandu-se clerulu si poporulu se védia cu marire cinstitu venindu la scaunulu episcopescu pre celu ce cu vre-o cativa ani cu mare durere a animeloru l'au fostu vediutu cu ocaru scosu din tiera²⁾. **Bucuria mare cu adevératu la totu**

¹⁾ N. Acte sinodafi de J. M. Moldovanu tom. I. pag. 121.

²⁾ In privinti'a acést'a avemu si o poesia populara, din care scotemu urmatórele:

„Vai mancatu-su de straini
Cà érb'a de boi bestrani
Si-su mancatu si de ai miei
Cà érb'a de mielusiei.

Plóua, plóua prin copaci
Maioru e robu la Muncaci
Pentru némulu romanecu
Eu aicea-mi robescu
C'am vrutu se-lu scotu din robia
Din a lui prostia
Si am vrutu se lu- punu pre petióre
Anem'a me dóre“.

(Trandafiri si vioarele poesii populare de Joanu Popu Reteganulu).

clerulu si norodulu romanescu a fostu pentru venirea episcopului Maioru, carele dupa ce a venitu in scaunu, *bunuu parinte* si *catra toti blandu* si cu voia buna s'a aretatu, cu toti bucurosu vorbindu, usi'a lui tuturoru era deschisa¹⁾.

Totu in acestu sensu scrie si istoriculu Petru Maioru: „Dupa mortea Vladicului Atanasiu Rednicu, candu fu se se aléga Vladica nou, mai tote voturile clerului caditura pre Gregoriu G. Maioru, cà cu atât'a doru lu- acceptau toti, cà se se intorca la Ardealu Vladica, *càtu princiî carîi nu lu- cunoscase ci numai de nume i-audise inca strigâu: Maioru! Maioru!*”²⁾

Si éca! asiâ credemu, cà de o parte in destulu amu aretatu popularitatea mare, de ce se imbucurâ episcopulu Gregoriu Maioru atâtu pre tempulu cându era numai calugaru simplu, càtu si pre vremea episcopiei sale; acum se treceamu a aretâ cu documinte, cà Archiereulu Gregoriu G. Maioru pentru iubirea invapaiata facia de némulu seu a atrasu asupra-si ur'a si invidi'a reuvoitoriloru némului romanescu.

Documintele publicate in numerii precedenti a foiei nu le esplicâmu, cà-ci suntu destulu de chiare, si esplicarea loru se tiene mai multu de foi politice, cu ce nu ne ocupamu, ci aici publicu unu documentu scosu din Archivulu metropolitanu din Blasiu³⁾, din

¹⁾ Acte si fragmente T. Cipariu pag. 128—129.

²⁾ Acte si fragmente T. Cipariu pag. 129.

³⁾ Ad Agentem Kőszthuri.

*Spectabilis ac Generose Domine
Domine mihi Colendissime!*

Angustias Nostras et pressuras onusque Aethna gravius, quod Gubernium Regium in puncto spontanei oblatis gratitudinis loco sustinendum mihi imponit, zelum ac testatam in Augustissimam Principem fidem fidelitatemque Nostram praepediendo, Splis D-va ex Supplici nostro ad suam SSmam Mattem Libello ex acclusis uberius perspectura est. Conferet haec continuo cum Reverendissimo Patre Abbate, et consultabunt qua via efficacius Nostra comunis, res tanti momenti promoveri queat, num per Bellicum Consilium, vel per Cancellariam Anlico Trannicam quamquam haec cum Gubernium Regium obstat facile eo inclinabat, quo comperto alteruter Vestri properabit de genu ad Benignam Audientiam, praesentabit Libellum. exponet Contentum, et supplicabit vehementer et efficaciter pro elargiendo Nobis isto favore, invigilabunt dein ad quod dicasterium remitteretur Libellus pro Referada atque et tunc et praevie Dicasterii illius Consiliarios plene informabunt, atque Nobis faveant orabunt. Hinc ego et ad Excellum D. Cancellarium Nostrum, et Illum Dnum Consiliarum L. B. a Vondermarck instantissimas meas dedi Literas hos Nomine Nostro adibunt consulunt, et supplicabunt ne desint nullus dubito quin in Bellico etiam Suos habeant Dvae notos Patronos, hosvel maxime disponere satagant ad partes Nostras contra adversantium Nobis Nationalitatum harum comatus. Detulerunt me eo (ut intellexi) quasi Ego ex eo, quod nomine Equestris militiae Tyrones sponte venientes conducam, impedirem Pedestrium Tyronum a Se promissorum Statutionem, ubi tamen et illorum plerique conducere inceperunt quosque

care cetitorii potu vedé, cà episcopulu Gregoriu G. Maioru càti inimici si aquirase dintre nobilime pentru cà a aperatu pre fiii sei suftetesci.

Documentulu din vorba se dateza din 22 Febr. 1779 cându Fridericu alu II-le regele Prusiei cu doue armate a intratu in Boemi'a; deorece pe cale pacinica nu s'a potutu intielege cu August'a nostra Imperatésa Maria Theresia pentru unele posesiuni din Bavari'a.

Este de sciutu, cà desi la anulu 1712—15 sub imperatulu Carolu álu VI-le (III. regele Ungariei) s'a adusu lege pentru assentarea regulata¹⁾; inse 1-óra modalitatile nu s'au prescrisu acolo; a 2-óra neci contingentulu ce trebuia se vina din fiacare Comitatu séu Scaunu, si a 3-óra neci durat'a servitiului militariu; din cari cause s'au facutu abusuri, si astufeliu poporulu s'a scârbitu de militia, cà-ci pre unii i- tieneau pana la betranetie, ce pentru ei era lucru neplacutu si ostenitoriu; deci deca acum, cându tote cele trei puncte susu amentite suntu determinate si poporulu totusi se teme de servitiulu militariu, cu càtu mai vertosu va fi avutu atunci poporulu groz'a de militia, cându nu era siguru despre durat'a sierbirei sale la ostasime; din care cauza cautau refugiu la nobili si preoti si se ofereau de servitori fara plata, numai cà se scape de servitiulu militariu²⁾; cu tote aceste unii

nomine Equitum pararunt. Certis incertis Aulicis Suis splendoribus Vestes rubricantes, phaleratos Equos, atque sic ad forum prodibant et sub hoc specioso alliciebant, inducunt simili vestitu rubro husarico ad se accedentes, deducebant ad assentationem ibi indutos exuebant, aliis vestibus pedestralibus induebant. Et priores vestes oblato remitebant, exemplum dedit noster Supremus Comes B. Simon Kemény, qui taliter suos A. Carolinam deduxit. Secundus B. Stephanus Daniel supremus Judex Sedis Udvarhely qui 60. Juvenes I poncis Cuculisque hungaricis vulgo csako compositos totidem Equis insidentes M.-Vásárhelyinam ad arcem deduxit ibique velut Pfatus B. Kemény, cum Eis egit. Tertius B. Juvenis Franciscus Henter collectionem militum instituit in Cottu Szolnok Interiori simili splendido apparatu aureatisque phaleratis Equis qui ubi ad oppidum Déés (ubi Ungari primum Deum agnoverunt dicentes *Deus est* et mansit Déés) pervenissent, jamque fallacia divulgata fuisset Conductores non ut profecissent, verum ad interneccionem vapularunt; taceo mortes, incendia, latrocinia, jugulationes, verbera aliosque infinitos funestissimos Casus qui ex ejusmodi Possessorum agendi modo hic nunc in Patria infelicissime succederunt. Unde cum nullus amplius sponte veniret violenter caeteros intercipi coeperunt. Haec ego prout debui cuncta cavi et caveo neque talibus deceptionibus uti volo verum quod dico, et promitto, re etiam praestare satago, ut vox Episcopi sacra maneat.

Quomodo igitur impedirem ego Pedestrium Statutionem si neminem acceptavi, nisi sponte venientem neque est possibile, ut 50. 60 homines mei remoram et impedimentum eatenus ipsis adferant si 600 Equites Saxonici nihil ipsos impediunt, aliunde unicuique offerenti indultum est sive capiendo, sive conducendo prout quis vult suos appromissos Tyrones praestare et statuere, in quo nemo ipsos impedit alioquin cum nemo sponte nomine Pedestris veniat, vi eos

magnati, comiti si nobili mai sburdalnici prindeau de ostasi nu numai servitorii preotilor nostri greco-catolici, ci si fiii acelor'a, ce audindu bunulu nostru Archiereu de locu scrise la locurile competente cá abusurile aceste se se impedece si se se nemicésca; acést'a intrepunere venindu la cunoscinti'a respectivilor domni, episcopulu Gregoriu G. Maioru in modulu acesta a atrasu asupra-si ur'a nu numai a acestora, ci si a guberniului regescu transilvanianu, care in cointielegere cu amentitii a substernutu mai multe acuse in contra bravului nostru episcopu si 'lu calumniara, cá impedece angagiarea (Werbung) feciorilor la militia; prin urmare acestia prin acusele si insinuarile loru au subministratu ansa la casa domnitoria, cá se traga la indoiela fidelitatea lui facia de tronulu imperatescu si regescu.

Zelosulu nostru episcopu audindu despre acestea intr'o epistola lunga, adresata nunciului dela Curtea din Vien'a Keresztury, se justifica; totu in acést'a amintesce abusurile comise de doi Baroni, anume: Simeonu Kemény dela Alb'a-Carolin'a, si Stefanu Daniel din Muresiu-Osiorheiu, si de unu nobilu cu numele Franciscu Henter din Comitatulu Solnocului inferioru;

In epistol'a acést'a episcopulu Gregoriu G. Maioru

abducunt quod ego etiam si vellem impedire non possem, absit autem a me talismodi calumnia, siquidem medio Cleri mei per Universum Ppatum data Encyclica hortatoria excitavi Cunctos ad summenda pro Caesare arma, verum quia Dm offerentes proprios suos subditos Caesari consecrare plerique accliment sed ante omnia convertunt se ad capiendos Parochorum meorum filios Inquilinos item et Zingaros, hos pro se administrant, qui sui non sunt, sed immediate Caesari reservati, et quodocunque haberi possunt medio Cothum et Magistratum, si Dnus offerens de suis proprie vult praestare praestet subditos, sed quia hos non volunt offerre, hinc fit remora ista, vel hucusque ultra 100 Filii Presbyterorum meorum capti sunt per offerentes, et statuti pro se violenter, hos ego tanquam cleri mei filios, adeoque meos proprios homines etiam si impedire in meo postulato, pro me acceptari, et sufficere existimo. Nam nom est dies qua non veniret adme similis Instantia jam de Cantoribus Ecclesiarum, et jam de filiis Presbyterorum vi interceptis, imo dum haec ipsa festinanter dicto Turma similium fientium ac lugentium afflictorum supplicantium fores pulsant, nosque interpellant. Acerbum sane nobis et dum Parochi titulo doni gratuiti succurunt pecunia, filios eorum ceteri offerentes capiunt; schismatibi autem Popae in summa tranquillitate degunt, nec pecuniam pendunt, nec filii eorum abducuntur, imo prout recenter intelligo jusisset Gubernium Regium per Cottus Popis schismaticis, quidquid ab eis hac occasione acceptum fuisset in aere, totum restituit. Sive R. Gubernio sive Tabulis frustra de hiset similibus queror; nam non exandior, sed una cum meis contemnitor et in cunctis favorabilibus impediator, in Cottu Kolos Protopopa quidam schismaticus Zomboriensis redux nuper a Soffronio Budensi Eppo coepit seducere ad schisma plures Pagos neo-conversos ubi jam jam novum est disturbium, hoc disimulat R. Gubernium et sinit scintillam in Incendium abire dicens:

incepe cu acea, cá guberniulu regescu din Transilvania in locu se i- multiamesca pentru angagiarea (werbung) teneriloru la militia, 'lu ingreunéza in modu nesuportaveru, 'lu aducu in angustie, i- facu necasuri nepomenite, si cá tragu la indoiéla credinti'a si fidelitatea lui facia de cas'a domnitoria; din care cauza, elu roga pre N. agentele nunciaturei Keresztury, cá se-si céra Audientia dela Imperatés'a si se-i espuna adeverat'a stare a lucrurilor, cá eu nu sum de vina, cá ostasii angagiati (verbuati) nu i'am potutu tramite din aceste párti; si cá eu necidecum nu am impedece angagiarea ostasiloru pedestrasi prin acea, cá numai calareti am angagiatu; deorace tenerii pe tempurile acestea mai bucurosu se angagiara la calarime, decâtu la pedestrime, fiindu cá a fi calaretiu este lucru mai cinstitu, (precum e si astadi) si nu asiá ostenitoriu³⁾ pentru marsiurile, cele grele si lungi, ce trebuia se se faca din Ardealu in Ungaria, in Austria si in Boemia, acestu lucru 'lu pricepura si cei trei nobili, mai susu amentiti, cari pentru cá se adune ostasi angagiati, se folosira de nescari apucaturi mârsiave, anume: esiau cu serbitorii loru imbracati frumosu in vestminte de calareti; pre aceia, pre cari i angageau, in imbracáu mai antaiu in acestea vestminte stralucitorie, apoi dupa-ce i dusera in curtile

quod non sint professi, si hoc Augusta Aula admiserit, brevi tota Trannia in schismate erit, nam apud nos Juratae professionis usus non est dum Comunitates plebae convertuntur, sed orationes duntaxat deprecatoriae et absolutoriae; a schismate solos Presbyteros et formales schismaticos idest Literatos dum convertuntur facimus emittere juratam Professionem; attendant quaeso huic puncto et persvadeant suam Mattem, ut relinquat nos in spiritualibus et conversionibus juxta praxim, et rituale Graeci nostri ritus. Hac de re submiseram ego Dvae sat fusam dissertationem cum suis momentis, quam si opus fuerit itedrabo. Interieum de negotio hocce militari ea quoque praemissi respondebunt forte obicentibus si aliquando nunc rogo Vos Dilectissimi mei (agite viriliter rem nostram et vestram apud Agmam ne sinant Nos tautopore confundi per adversarios Nostros accelerint nro nam 100 et amplius Equos rimontales totidemque Tyrones propriis Viribus tanto tempore intertenere durissimum Nobis est et jam jam insuportabile omus. Quis unquam vel etiam cogitasset quod in re tam plena, tam que simplici vel minimum adveniri potuise obicem) Nos omnes certo credimus Gratius fore Caesari et acceptabilius Egnestre quale quale oblatum quam Pedestre. Haec inquam unanimi consilio Unitis Viribus agitis, et sollicitabitis absque ulla mora, Nosque de cunctis certissimos reddere nulli dubitamus. Rsmum Fratrem Abbatem disfavoor, remque totam iterum Cognitae fidei fidelitatieque vestrae intime Concredo una mecum.

Balaszalvae 22 Febra 1779 Eppus Greg. Major

¹⁾ De Insurrectione, & Contributione.

Articulus VIII.

Quandoquidem Nobiles et omnes illi, quos sub nomenclatione hac, eujuscunque sint Honoris, Dignitatis, et Status Personae in Hungaria, Lex complectitur, pro Regni defen-

si castelele lor, i desbracara de ele, si i- insirau intre pedestri; asiadara, dise Gregoriu G. Maioru: cum se impiedecu eu angagiamentulu pedestrasiloru prin ace'a, cà la mine numai calarime se afla, de-òre-ce pentru pedestrime nu se resolvesce nimenea; neci eli nu potu verbuá pedestrasi numai pre càli neiertate, cea-ce eu cà episcopu nu potu face.

De altumintrelea tota acus'a ce s'a facutu in contra mea e nebasata, càci eu prin acea, cà pre ostasii miei pana acum nu i-am potutu espedá nici decum nu am impiedecatu tramiterea militiei adunate din partile aceste; Sasii trebue se tramita 600 de ostasi, cari neci pana adi nu au sositu, deci cine e caus'a, cà militi'a adunata din partile acestea nu s'a espedatu?

Cu acést'a ocazione trebue se vorbescu sinceru si francu, la mine neci unu teneru nu s'a oferitu de pedestrasiu, asia dara acus'a ce mi se face din partea nobililoru de aici este falsa; credinti'a si fidelitatea mea facia de August'a casa Habsburgica (ce respectivii o voiescu a atrage la indoiala) indestulu se adeverece prin cerculariulu, ce am tramisu la clerulu meu intregu, in care i-am avisatu, cà se induplece pre toti a luá arme in mani pentru imperatu si tíera; si cu tóte acestea me suspicionéza de necredintiosu!?

sione militare, adeoque personaliter insurgere, suaque respective Banderia producere, et praestare teneantur: Id Sacra Caes. Regiaeque Majestas, quoties necessum esse iudicaverit, ad conformitatem hactenus fancitarum superiunde Legum, a modo imposterum quoque desiderare, et exigere poterit; quia tamen per eam folium, Regnum hocce sufficienter defendi nequiret, adeoque validior, et regulata Militia, tum ex Nativis, tum externis constans, pro omni eventu intertenenda veniret, quam sine stipendiis subsistere, haec vero sine Contributione comparari non posse, indubitatum esse. Hinc Subsidiarum et Contributionum eatenus necessariorum materia, Diaetaliter, quo aliunde spectare dignoscitur, cum Statibus deliberanda erit. Ubi vero extraordinarius inopine irruptionis hostilis Cafus emerferit, aut varii et improvisi flagrantis Belli ratio, ordinariam rei tam arduae tractandae methodum et formam non admitteret, pro ejusmodi Casibus, iidem Status et Ordines, non folium confultum, ast et necessarium esse statuerunt, ut Palatinus, et Primas Regni, item Praelati, Barones, Tabula Judiciaria Regia, Comitatusque, et Regiae ac Liberae Civitates, in quantum, et quo frequentiori numero fieri poterit, intra, et non extra Regnum convocentur, qui cognita hujusmodi inopiniae necessitatis causa, eaque ad utilitatem et necessitatem Regni, pro sufficienti agnita, et adinventá, in puncto hujusmodi Contributionis, et non aliorum Regni negotiorum deliberare, et decernere possint.

²⁾ Legea acést'a 'si are bas'a s'a in bull'a de auru adusa la anulu 1222, unde apriatu se díce, cà in curtile preotiloru si a nobililoru nime nu potea se intre, spre a duce de acolo cu forti'a pre teneri la ostasime.

³⁾ Spunu unii, cà si adi e mai greu a sierbí la pedestrime, de càtu la calarime; desi comunicatiunea adi este usiorata prin càile ferate.

Póte asiadara cineva se me acuse de infidelitate facia de tronu?

Domnii amintiti cu tóta compani'a loru facu faradelegi preste faradelegi, si anume pre iobagii sei i- lasa acasa si nu-i conducu la militi'a, ci per fas et nefas prindu pre iobagii miei, mai alesu pre tígani, cari se afla in dominiulu meu, si afara de acea si pre fiii preotiloru din diecesa; pana acum au prinsu preste 100 de teneri a preotiloru miei: asiadara cine face nedreptate? nelegiuire? Eu seau acuatorii miei?

La loculu acést'a trebue se ve spunu chiar' cà domnii acestia prin modulu acestu alu procederei loru impiedeca si propagarea santei uniri, càci pre neuniti de tóte aceste sarcine grele ale assentariloru i- crutia, din care cauza ei se afla intr'o pusetiune mai favorabila de càtu unitii, si pentru acea cu greu se potu indupleca la primirea santei uniri, fiindu ei scutiti de multe greutáti ce noi trebue se le suportámu, càci suntemu catolici.

Tote acestea si alte mai multe càiri juste ale Episcopului nostru Gregoriu G. Maioru acea a adusu cu sine, cà elu pentru némulu romanescu a cadutu in disgrati'a celoru dela putere, si in urma a trebuitu se abdica de episcopia, factuduse astufeliu jertfa nu numai besericei sale ci si poporului de viti'a sa. Episcopulu Gregoriu Maioru dupa abdicere s'a retrasu in monastirea dela Alb'a-Jul'i'a si acolo cà unu eremitu in singuratate si santienia a petrecutu dilele ultime ale vietiei sale, pana ce la anulu 1785 si-a datu nobilulu seu sufetu in man'a Creatoriului pentru marirea caruia necontentu a lucratu si suferitu.

In testamentulu seu compusu la 29 Decembre 1784 a testatu la mai multe beserici si scóle sume frumose, sum'a totala ce a remasu dupa episcopulu nostru se urca aproximativu la 27,134 fl.

Din testamentulu acesta inse voescu a amintí unu punctu, din care si mai tare si apriatu se demustra anim'a buna a episcopului nostru facia de poporulu seu, si anume la punctulu 5 a testamentului ¹⁾ díce espresu, cà elu érta tote detoriile, ce au contrasu credintiosii sei cu elu dela inceputulu episcopiei sale, (1772) pana la 12 Augustu 1782, candu adeca fú silitu se abdica; fapta acést'a er' areta, cà episcopulu Gregoriu G. Maioru a ajutoratu pre amaritulu seu cleru din Transilvani'a seau cu bani numerati seau cu bucate; a pretinsu inse dela ei obligatiune, cà se nu cugete, cà acelea suntu máne picate din ceriu (porumbu friptu), ci se se trudésca si déca Ceriulu le va ajutá se le replatésca; ce inse in intiesulu testamentului punctu alu 5-le le-a ertatu.

Inmormentarea lui s'a intemplatu la 6 Febr. 1785, si testamentulu in present'i'a ereditiloru s'a des-

¹⁾ Acte si fragmente T. Cipariu pag. 53.

sigilatu la 7 Febr., 1785 in Residenti'a episcopéscă din Blasiu.

Cu aceste asiadara amu gatatu cu Inocentiu Clain si Gregoriu G. Maioru cari au fostu nu numai martirii santei nostre beserici, ci si a poporului romanescu; meritele loru inse cascigate pe acestu terenu, foi'a besericésca nu este chiemata a le apretiá si elocubră.

Dr. Joaniu Ardeleanu,
prof. gimn. la Blasiu.

Casatori'a preotiloru.

V.

Siaguna in compendiulu de dreptulu canonicu edatu in Sibiiu la an. 1868 la pag. 142 tractandu despre casatori'a preotiloru, dice că *preotii trebuie se fia casatoriti*, si totu acolo adange că *ierarchi'a astu-feliu de consecuente a remasu in privinti'a casatoriei preotiloru, incatu pretindeá delu cei ce vréau se intre in cleru, cá se fia intregi in trupu; de acea nu primeá in cleru pre cei ce -si taiá medulariele, nici pre cei ce se ciunteá (mutilá).*

Am aretatu in numerii trecuti, că canónele besericeii orientali nu impun preotiloru casatori'a, ci numai li-o concedu, li-o ierta, si apoi iertarea nu este impunere, demandare, ori necesitate, ci libertate ori lasare in bun'a loru placere cu privire la alegerea statului casatorescu ori necasatorescu.

E adevratu că canónele pedepsescu cu lipsire de functiuni pre preotii casatoriti cari sub cuventu de evlavie si-ar' lapedá preotesele; de aci inse nece decatu nu urméza că cei ce vréu se fia preoti trebuie se fie deodata si casatoriti, ci numai atata, că preotii cari s'au casatoritu odata cu binecuventarea episcopului, nu-si potu lapedá muerile din motivulu evlaviei.

Adevratu este si aceea că canónele pretindu dela cei ce vréu se intre in cleru cá se fia intregi in trupu; dar' canónele nu ceru dela preoti integritatea corporale din cauza, că dora ei trebuie se fia casatoriti, ci acést'a o pretindu cu totulu din alta cauza, din cauza că ei se póta implini functiunile preotiesci prescise; de unde persóne, cari altcum ar' fi apte de casatoria, se eschidu dela statulu preotiescu, căci físicè nu potu implini functiunile prescise, precum suntu orbii, surdii, mutii, cei cu manile séu degetele taiate, er' altii se eschidu, căci nu potu implini functiunile dupa cum se cuvine precum suntu gangavii, schiopii, cei cu manile ori degetele slabanóge, cei cu morburi incurabile precum hecticosii, epilepticii etc., altii se eschidu pentru unele defecte, de cari se scarbésece poporulu, precum suntu ghibosii, cei de mititica statura, ciungii adeca cei cu nasulu ori urechile taiate, cei cu degetele taiate etc.: toti aceia se eschidu dela preotia nu pentru-că nu suntu apti de casatoria, ci séu pentru-că avendu defecte si deformitati trupesci nu potu implini functiunile preotiesci,

séu pentru-că poporulu se scarbésece de cei cu atari defecte trupesci.

In catu e pentru cei ce-si taia medulariele: aceia se eschidu dela statulu preotiescu nu pentru defectulu medularieloru, ci pentru delictulu celu comiseru prin mutilare, facundu-se prin acestu actu peccatosu uci-dietori de sine. Dar' cari se nascu cu acestu defectu séu se mutiléza prin rentatea ómeniloru, ori se taia de medici din cauza de morbu, — aceia se potu primi in cleru. Despre atari eunuchi vorbésece si Domnulu Christosu la evangelistulu Mateiu capu 19 v. 12 candu dice: „Suntu fameni cari din pantecele maicei loru s'au nascutu asiá; si suntu fameni, cari s'au facutu asiá de omeni“.

Er' ss. canóne cu privire la evirati se pronuntia in modulu urmatoriu: „*Cine va fi mutilatu de nevoi'a omeniloru adeca cu deasil'a séu asia va fi din fire nascutu, si va fi destoinicu de preotia, acel'a se se preotiesca; er' cine se va taiá cu voia lui, nu, ce inca de va fi si clericu se i se iee onorea, cá s'a facutu pismasiu lui si inimicu creatiunei lui Domnedieu¹⁾*“.

„*Mirenulu de-si va taiá medulariulu acel'a se se afurisesca, si clericu se nu se faca²⁾*“.

„*Cine se va taiá dupa ce se va face clericu, se i se iee onórea séu darulu³⁾*“.

Er' canonulu I. alu conciliului I dela Nicea dispune acestea: *Deca cineva s'a taiatu de medici pentru morbu ori s'a castratu de barbari, acela se remanu in cleru. Er' deca cineva sanetosu fiendu s'a taiatu pre sine insusi, acel'a fiendu in cleru se cuvine a incetá dela functiuni, si de aci in colo neme dintre atari nu trebuie a se inaintá; fiendu-că inse este in-vederat, că despre cei ce facu lucrulu acest'a in adinsu si cutéza a se taiá pre sine-si asia, s'a disu: Déca ore cari s'ar' castrá de barbari séu de stapanii loru, si s'ar' aflá demni, pre unii cá acestia canonulu i primésece in cleru“.*

Dupa acele regule se tractéza si cei ce-si taia vre unu degetu séu altu membru alu corpului: „*Qui partem digiti sibiipsi volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit hos canones praecipunt et clericos fieri, et si in clero fuerint reperti, non abjici. In illis enim voluntas est judicata, quae sibi causa fuit ferrum injicere, in istis vero casus veniam meruit⁴⁾*“.

Si era: „*Si quis in infirmitate positus clericus, medicorum incisione claudus efficitur, promoveri ad sacros ordines eum non denegamus⁵⁾*“.

Er' despre eunuchi in corp. jur. can. se dispune asia: *Eunuchus si per insiduas hominum factus est, vel si in persecutione, ejus sunt amputata virilia, vel si ita natus est, et est dignus, fiat episcopus⁶⁾*“.

¹⁾ Can. apost. 21. ²⁾ — Can. apost. 22. ³⁾ — Can. apost. 23.
— ⁴⁾ Corpus jur. cau. Dist. LV. C. VI. — ⁵⁾ Ibidem C. X.

Din cele mai susu aretate se vede apriatu, că nu ori care eunuclu se eschide dela statulu clericalu si că eunuclu nu pentru defectulu membrului se eschide dela acestu statu, ci pentru delictulu mutilarei comise de densulu in adinsu. De aci se vede si aceea, că motivulu auctorului citatu despre casatori'a preotiloru, nu este fundatu deplinu pre ss. canone; de unde ceea ce se afirma in acelu apu, că adeca preotii trebuie se fia casatoriti, nu are basa canonica. Ci se mergem mai departe.

Din viéti'a pastorală

Indrumări practice de Titu Budu.

III. Predic'a.

Scopulu predicei este intreitu: *a convinge, a petrunde, si a indemnă.* Predarea chiara a adeverului devinge mintea, propunerea afabila face cale la anima, inse numai o propunere petrundietoria pote se duca la lucrare vointi'a. Acést'a este lucrulu celu mai greu.

Că se ajungi acést'a, ai lipsa de popularitate, fără popularitate predic'a t'a este cheia rupta cu care inzedaru vei proba a deschide zarurile animelor. Inse nu voi se cascigi cu sil'a popularitate, că acést'a nu i- place poporului, care s'a îndatinatu că in domineci si serbatori se auda dela preotulu seu invetiatu cev'a mai frumosu.

Invetiatur'a din predica se nu fia neci candu scolara, caci chiar' prin acést'a se deosebesce invetiatura omiletica de catechisare: că invetiatur'a omiletica se dice celoru crescuti, catechisarea scolariloru. Unii considera de coconi si pre cei crescuti, de unde unii suntu cu consideratiune fórte mare, ér' altii cu neci o consideratiune facia de ascultatorii sei. Gresiescu ambii.

In timpurile de acum nu este superflua explicarea mai alesu déca nu lipsescu arómele, adeca exemplele, asemenariile, contradicerile, parabóele, descrierile si altele — inse se nu uitamu, cum-că nu la toti suntu placute tote mancarile si cumcà mancarile aromate preste mesura strica sanitàiei.

Este d. e. la loculul seu a descrie dorerile din iadu, inse se potu lasá sulitiile infocate, scorpiile, balaurii si resin'a altele de acestea.

Intr'o predica am afflatu 200 de asemenari, de lemne nai potutu vedé padurea. Cutare a inceputu cu exemplele candu ascultatorii dormitau, si a fostu bene. Tote la loculul seu si cu buna modalitate, caci multe drumuri ducu la Rom'a — si in predica.

Predic'a debue se convinga pre ascultatori despre adeverulu celoru dise. Spre acést'a nu este destulu a predá simplu obiectulu, ci este de lipsa a-lu motiva si alu pune intr'o lumina invingatoria. Este un'a invingere pentru predicatorle candu ascultatorii aprobéza cuventele lui cu suspinuri si clatinarile capului. Predicatorle debue se cerce motive sigure, — motivele debile potu produce indoire.

Adeseori unu motivu basatu produce mai mare efectu, decatu multe aruncate éca asia. Apoi in motivare debue a tiene unu ordu anumitu, că impresiunile cele de antáiu se fia misicatorie, ér' cele de pre urma se fia hotaritorie si invingatorie. *Fortiora (argumenta) fortia, fortissima.*

Ore tienutau regul'a acést'a preotulu care despre memorirea sufletului a predicatu estufeliu: „celu ce nu crede acést'a, este unu dobitocu . . . inse am si alte motive?“ Aieve a facutu asia că rabinulu scientificu care aceasi tema a predat'o astufeliu: „voiu adeveri nemortalitatea 1-a a priori, 2-a a posteriori“.

A predá in predica obiectiunile in forma detaiata apoi a nu se gandí la resfrangerea loru, este gresielă mare. Celu ce nu pote misica din locu pétra, se o incungiure. Déca predicatorle a desfasiuratu cum se cuvine adeverulu, pote fi odihnit, că prin aceea a refrantu obiectiunile si a impresciatu indoiielele. S. Franciscu de Saleru dice: *celu ce predica cu iubire, acela graiesce destulu contra celoru de alta credintia si déca nu dice nemica contra loru.*

Mai greu este a resfrange obiectiunile pre terenulu moralu, că aici este vorba a devinge anelele si apoi omenii suntu mai plecati a asculta de sioptele animelor decatu a mintei. Aci debue atacate pasiunile si ale dobori cu invingere.

In acést'a maiestia se se studieze Massilon, care a sciutu se cascige anelele si a sciutu a petrunde asupra conscientiei. Despre modulu cum a facutu acést'a densulu serie armatoarele: „*Candu pregatescu cuventarea mea, mi se pare că cene-va me intreba despre cutare obiectu facia de care avemu pareri deosebite. Acum nu crutiu neci o ostenéla se lu convingu pre densulu. In desceptu, lu frangu si nu-i dau pace pana nu se supune argumentelor mele*“.

De sene se intielege acést'a poftesce si studiare psihologica care este forte neglesa.

Imi aducu aminte aici de povestea unui predicatorle reformatu, care dice: „cumcà cutare colegu a seu a prelucratu cu multa sirguintia predicile sale, si totusi beserica ia fostu gola, si avea numai unu ascultatoriu care venea regulatu la beserica, inse si acest'a că se dorma acolo. Predicatorle a datu o grositia la unu pruncu că se-lu trezésca pre omulu acela decate ori va adormi, — inse in a doua domineca prunculu deja n'a facutu acést'a, din cauza ca omulu i-au datu doua grositie, că se-i dée pace. Predicatorle a intrebatu apoi omulu că pentru ce dorme sub predica, si i-a respunsu: ver'a este recore in beserica, apoi iérn'a nu amblu la beserica. Acum s'a convinsu predicatorle că predicile lui nu suntu atragatorie, a inceputu se studiéze poporulu, a prelucra predicile dupa alta sistema si éta poporulu a inceputu a ambla la barerica, si la ascultatu cu placere.

(Va urmá).

³⁾ Corp. jur. c. Dist. LV C. VIII.

Indreptariu pentru predicatori,

pentru de a gasi usor cutare-va citatiune din s. scriptura in cărțile noastre rituali de **Vasilii Budescu**, parochu greco-catolicu in Ciulesci, in Dieces'a Oradei-Mari.

(Continuare din Nr. 16).

Capu	De la care si până la care versu	In ce locu se afla?
Evangeli'a lui Ioanu.		
1	1—17	Dominec'a santeloru Pasci, la liturgia.
1	18—28	Luni dupa Pasci
1	29—34	Januaru 7
1	35—fine	Miercuri dupa Pasci
2	1—11	Luni in septeman'a a 2-a dupa Pasci
2	12—22	Vineri dupa Pasci
3	1—15	Joi dupa Pasci
3	16—21	Marti a 2-a septemana dupa Pasci
3	22—33	Sambata dupa Pasci
4	5—42	Dominec'a Samaritenei
4	46—fine	Luni a 3-a septemana dupa Pasci
5	1—15	Dominec'a slabanogului
5	17—24	Miercuri a 2-a septemana dupa Pasci
5	24—30	Joi a 2-a septemana dupa Pasci
5	30—62	Vineri a 2-a septemana dupa Pasci
6	5—14	Miercuri a 5-a septemana dupa Pasci
6	14—27	Sambata a 2-a septemana dupa Pasci
6	27—33	Marti a 3-a septemana dupa Pasci
6	35—39	Miercuri a 3-a septemana dupa Pasci
6	40—44	Joi a 3-a septemana dupa Pasci
6	48—55	Vineri a 3-a septemana dupa Pasci
6	57—70	Luni a 4-a septemana dupa Pasci
7	1—13	Marti a 4-a septemana dupa Pasci
7	14—30	Miercuri a 4-a septemana dupa Pasci
7	37—fine	Dominec'a de Rosalie
8	3—11	Aprilie 1
8	12—20	Joi a 4-a septemana dupa Pasci
8	21—30	Vineri a 4-a septemana dupa Pasci
8	31—41	Sambata a 4-a septemana dupa Pasci
8	42—51	Luni a 5-a septemana dupa Pasci
8	51—fine	Marti a 5-a septemana dupa Pasci
9	1—38	Dominec'a orbului
9	39—c. 10	
	v. 1—9	Joi 5-a septemana dupa Pasci
10	9—16	Novembre 13, la liturgia
10	17—28	Vineri a 5-a septemana dupa Pasci
10	27—38	Sambata a 5-a septemana dupa Pasci
10	39—fine	Januaru 12
11	1—45	Sambat'a lui Lazaru
11	47—fine	Luni a 6-a septemana dupa Pasci
12	1—18	Dominec'a floriloru, la liturgia
12	17—fine	Miercuri la utrenia, in septeman'a cea mare
13	3—11	Ju Joi'a mare la spelare
13	12—17	In Joi'a mare, dupa spelare
13	31—c. 18	
	v. 1	Evangeli'a 1-a a patimeloru
14	1—11	Vineri a 6-a septemana dupa Pasci
14	10—21	Sambata a 6-a septemana dupa Pasci
14	21—24	Maiu 24

Capu	De la care si până la care versu	In ce locu se afla?
14	27—c. 15	
	v. 1—7	Luni a 7-a septemana dupa Pasci
15	1—11	Septembre 2
15	17—c. 16	
	v. 1—2	Sambata a 3-a septemana dupa Pasci
16	2—13	Marti a 7-a septemana dupa Pasci
16	15—23	Miercuri a 7-a septemana dupa Pasci
16	23—33	Joi a 7-a septemana dupa Pasci
17	1—13	Dominec'a a 7-a a santiloru Parinti
17	18—fine	Vineri a 7-a septemana dupa Pasci
18	1—28	Evangeli'a a 2-a a patimeloru
18	28—c. 19	
	v. 1—16	Evangeli'a a 4-a a patimeloru
19	6—35	Septembre 14, la liturgia
19	23—37	La ór'a a 9-a in Vinerea mare
19	38—fine	Evangeli'a a 11-a a patimeloru
20	1—10	Evangeli'a inviării (voscesnea) a 7-a
20	11—18	Evangeli'a inviării (voscesnea) a 8-a
20	19—fine	Dominec'a Tomei
21	1—14	Evangeli'a inviării (voscesnea) a 10-a
21	15—fine	Evangeli'a inviării (voscesnea) a 11-a
Faptele Apostoliloru.		
1	1—12	La Joi'a inaltării
1	12—fine	Luni dupa Pasci
2	1—11	Dominec'a Rosaleloru
2	14—21	Marti dupa Pasci
2	22—38	Miercuri dupa Pasci
2	38—43	Joi dupa Pasci
3	1—8	Vineri dupa Pasci
3	11—16	Sambata dupa Pasci
3	19—fine	Luni a 2-a septemana dupa Pasci
4	1—10	Marti a 2-a septemana dupa Pasci
4	13—22	Miercuri a 2-a septemana dupa Pasci
4	23—31	Joi a 2-a septemana dupa Pasci
5	1—11	Vineri a 2-a septemana dupa Pasci
5	12—20	Dominec'a dupa Pasci
5	21—33	Sambata a 2-a septemana dupa Pasci
6	1—7	Dominec'a a 3-a septemana dupa Pasci
6	8—c. 7	
	v. 1—fine	Luni a 3-a septemana dupa Pasci
8	5—17	Marti a 3-a septemana dupa Pasci
8	18—25	Miercuri a 3-a septemana dupa Pasci
8	26—39	Joi a 3-a septemana dupa Pasci
8	40—c. 9	
	v. 1—19	Vineri a 3-a septemana dupa Pasci
9	19—31	Sambata a 3-a septemana dupa Pasci
9	32—42	Dominec'a a 4-a septemana dupa Pasci
10	1—16	Luni a 4-a septemana dupa Pasci
10	21—33	Marti a 4-a septemana dupa Pasci
10	34—43	Joi a 4-a septemana dupa Pasci
10	44—c. 11	
	v. 1—10	Vineri a 4-a septemana dupa Pasci
11	19—fine	Dominec'a a 5-a septemana dupa Pasci
12	1—11	Sambata a 4-a septemana dupa Pasci
12	12—17	Luni a 5-a septemana dupa Pasci
12	25—c. 13	
12	v. 1—12	Marti a 5-a septemana dupa Pasci

Capu	De la care si pâna la care viersu	In ce locu se afla?
13	13—24	Miercuri a 5-a septemana dupa Pasce
13	25—33	Augustu 29
14	6—17	Miercuri a 4-a septemana dupa Pasce
14	20—c. 15	
	v. 1—4	Joi a 5-a septemana dupa Pasce
15	5—12	Vineri a 5-a septemana dupa Pasce
15	35—fine	Sambata a 5-a septemana dupa Pasce
16	16—34	Domineca a 6-a septemana dupa Pasce
17	1—9	Luni a 6-a septemana dupa Pasce
17	16—fine	Octobre 3
18	22—fine	Miercuri a 6-a septemana dupa Pasce
19	1—8	Vineri a 6-a septemana dupa Pasce
20	7—12	Sambata a 6-a septemana dupa Pasce
20	16—36	Domineca a 7-a septemana dupa Pasce
21	8—14	Luni a 7-a septemana dupa Pasce
21	26—32	Marti a 7-a septemana dupa Pasce
23	1—11	Miercuri a 7-a septemana dupa Pasce
25	13—19	Joi a 7-a septemana dupa Pasce
26	v. 1	
	v. 12—20	Main 21
27	1—fine	Vineri a 7-a septemana dupa Pasce
28	1—fine	Sambata a 7-a septemana dupa Pasce
Epistol'a cãtra Romani.		
1	1—7 si	
	v. 13—17	Marti septeman'a 1-a dupa Rosalie
1	7—12	Sambata septeman'a 1-a dupa Rosalie
1	18—27	Miercuri septeman'a 1-a dupa Rosalie
1	28—c. 2	
	v. 1—9	Joi septeman'a 1-a dupa Rosalie
2	10—16	Domineca a 2-a dupa Rosalie
2	14—fine	Vineri septeman'a 1-a dupa Rosalie
3	1—18	Luni a 2-a septemana dupa Rosalie
3	19—26	Sambata a 2-a septemana dupa Rosalie
3	28—c. 4	
	v. 1—3	Sambata a 3-a septemana dupa Rosalie
4	4—12	Marti a 2-a septemana dupa Rosalie
4	13—fine	Miercuri a 2-a septemana dupa Rosalie
5	1—10	Dominec'a a 3-a septemana dupa Rosalie
5	10—16	Joi a 2-a septemana dupa Rosalie
5	17—c. 6	
	v. 1—2	Vineri a 2-a septemana dupa Rosalie
6	3—11	In Sambat'a mare la inseratu
6	11—17	Sambata a 4-a septemana dupa Rosalie
6	18—fine	Dominec'a a 4-a dupa Rosalie
7	1—13	Luni a 3-a septemana dupa Rosalie
7	14—c. 8	
	v. 1—2	Marti a 3-a septemana dupa Rosalie
8	2—13	Miercuri a 3-a septemana dupa Rosalie
8	14—21	Sambata a 5-a septemana dupa Rosalie
8	22—27	Joi a 3-a septemana dupa Rosalie
8	28—fine	Septembre 2
9	1—5	Sambata a 6-a septemana dupa Rosalie
9	6—19	Vineri a 3-a septemana dupa Rosalie
9	18—fine	Luni a 4-a septemana dupa Rosalie
10	1—10	Domineca a 5-a septemana dupa Rosalie
10	11—c. 11	
	v. 1—2	Marti a 4-a septemana dupa Rosalie

Capu	De la care si pâna la care viersu	In ce locu se afla?
11	2—12	Miercuri a 4-a septemana dupa Rosalie
11	13—24	Joi a 4-a septemana dupa Rosalie
11	25—fine	Vineri a 4-a septemana dupa Rosalie
12	1—3	Sambata a 7-a septemana dupa Rosalie
12	4—fine	Luni a 5-a septemana dupa Rosalie
13	1—10	Sambata a 8-a septemana dupa Rosalie
13	11—c. 14	
	v. 1—4	Dominec'a lasãrii de branza
14	6—9	Sambata a 9-a septemana dupa Rosalie
14	9—18	Marti a 5-a septemana dupa Rosalie
14	19—fine	Sambata in septeman'a branzei
15	1—7	Domineca a 7-a septemana dupa Rosalie
15	7—16	Miercuri a 5-a septemana dupa Rosalie
15	17—29	Joi a 5-a septemana dupa Rosalie
15	30—fine	Sambata a 10-a septemana dupa Rosalie
16	1—16	Vineri a 5-a septemana dupa Rosalie
16	17—24	Luni a 6-a septemana dupa Rosalie
16	25—fine	Sambata in septeman'a branzei. (Va urmã).

Varietãti.

Societatea de lecturã „Inocentiu Micu Clain“ a teologiloru din Blasiu, s'a constituitu pre anulu scolasticu 1889-90 in modulu urmatoriu: Presedinte: Corneliu Jubasiu teologu III., redactoru a fõiei „Furnic'a“: Jeronimu Danila teologu III., secretariu: Joanu Mer'a teologu III., cassariu: Juliu Ilianu teologu II., bibliotecariu: Juniu Bruta Micu teologu I., controloru: Dionisiu Decei, teologu I., remanendu a se mai alege notariulu din venitorii primianiti. —

De unu tẽmpu incõce diarele liberale — jidane latiescu nesce sciri de totu fantastice cu privire la sanetatea Sãntiei S'ale Leonu XIII cari si unele dintre foile nõstre au crediutu de bine a-le reproduce. Unele diare au adusu dejã si scirea despre mõrtea Sumulu Pontificu. Noi, pentru liniscirea si orientarea cetitoriloru nostri, tienemu de a nõstra detorintia se dechiarãmu tõte faimele acele de scornituri, asigurãndu pre toti, cã Sãnti'a S'a, cu tõte cã e ingreunatu de ani si de ocupatiuni fõrte multe si grele, se bucura totusi de o sanetate si tarã perfectã, carea i-o dorimu inca la multi ani dela atotpoterniculu Dommedieu.

Literatura.

„De jejunio ecclesiastico in genere, deque jejuniis Ecclesie orientalis in specie“ acest'a este titlulu disertatiunei inaugurate alui Felicianu Branu preotu alu diecesei gr. cat. de Oradea mare compusa si prezentata facultãtiei teologice a universitãtiei din Budapest'a pentru obtinerea gradulu academicu de Doctoru in s. Teologia. Tipariulu lui Samuilu Berger pin. in Oradea mare 1889.

Precum ni-se notifica brosiur'a se põte procurã dela auctoru, (Oradea mare, Nagyvárad) cu pretiulu 50 cr. v. a. O recomẽdamu cu tõta caldur'a veneratulu cleru gr. cat.

Post'a redactiunei. Dn. Dr. D. R. in B.: In Nr. proximu.

Partea scolastica.

Indrumari pentru docenti cu deosebire pentru cei incepatori.

Unii dintre docentii tineri nu au idea destul de clara despre modul de purcedere in viet' a si activitatea lor publica. Acest' a provine in prim' a lenia dela lips' a de esperintia, dela desconsiderarea principiilor sanatoase pedagogice din aintea caror' a si-au inchisu urechile pre t' mpulu de pregatire, precum si dela ambitiunea prea mare la care suntu supusi multi tineri de ori-ce categoria atunci, c' andu -si intipuescu c' absolvindu, au scapatu de sub disciplin' a la care au fostu supusi mai inainte. De unde urm' eza in modu naturalu multe conflicte intre ei si parinti. Cari apoi suntu neplacute pentru ambelele p' arti si cu deosebire pentru nefericitii de baieti. Aci inca se pote aplic' a maxim' a cea vechia latina: „*infelix operis summa, quia ponere totum nescit*“.

Pentru aceea docentele preste totu si in specia celu tineru trebuie se-si modereze, la inceputulu carierei sale pretensiunile; pentru-c' a din contra se va descuragi' a si desamagi elu insulu. La inceputu nu elu trebuie se aibe pretensiuni si inca de multe ori esagerate, ci altii dela densulu. Elu este pentru baieti, er' nu baietii pentru elu. Dela elu dar' se pretinde lucru si er' lucru pentru-c' a se p' ota folosi, si numai t' rdiu si pre incetulu se-si arete dorintiele si pretensiunile basate, ce le are.

Se se informeze in data dupa imbracisiarea oficiului despre tote raporturile cercului seu de activitate si se nu intardia a se present' a la toti acei' a, cu cari vene in atingere si are de a face in acelu cercu.

Se se informeze, iu modu prudentu, despre opiniunile si datinile, ce le au noii sei concetatieni, pentru-c' a nu cumva se lucre, fora de intentiune in contra loru.

Se se fer' easca de schimburi si inoiri prea repedi si radicali. La acele se ascepte t' mpulu binevenitu si impregiurarile favoritorie. Cu deosebire se castige spe scopulu acestor' a consintimentulu preotului si a acelor' alalti, cari dau tonulu in afacerea scolastica.

Se nu judece si se nu se pronuntia nici odata prea aspru si fora de iubire asupr' a antecesorului seu in oficiu, — nu! pentru-c' a acest' a este in contra crestinismului. Pre langa aceea trebuie se mai scie, c' a fia-care antecesoru -si are inca in comuna partinitori sei.

Se nu -si arete inclinare prea mare catra unele familie singuratice, pentru-c' a contrarii acestor' a potu deveni si a-i lui. Elu trebuie se se inaltia preste partidele, cari se afla in comuna si se nu faca parte

din ele, pentru-c' a acelea adeseori se spargu in capulu lui, adeca si le face inimice. Nici se nu ' amble in modu batutoriu la ochi dupa favorulu specialu alu superioriloru sei despretiundu prin aceea pre cealalta parte mare din poporu, pentru-c' a popularitatea si t' ar' aiturile suntu forte deosebite.

Se fia mai de parte preventoriu cu fia-care omu din comuna cu tota ocaziunea; de asemenea se ded' e si pre elevii sei; pentru-c' a pre celu cu spiritu umilitu cu anima blanda si smerita Domnedieu nu-lu urgisesce ci -lu ajuta intru tote intreprinderile lui celea bune.

Se nu faca larma si se nu se certe, pentru ori-ce lucru bagatelulu, cu concetatiunii sei. Acest' a o pretinde dela elu insemnatatea cea mare a oficiului seu; de ore-ce si celu mai micu semnu de egoismu si interesu privatu -i detrage multu din iubirea cu care trebuie se fia int' empinatu. Si apoi unde lipsesce acest' a, lipsesce totulu.

Se nu-si permita a cercet' a carc' imele, nici a se joc' a in carti. Se fuga si se se fer' easca de tote locurile suspecte. Cu unu cuventu se incungiure tote societatile dela cari nu pote trage ceva folosu pentru sine si sc' ola.

Se nu se amestece in afaceri streine d. e. in procese instig' andu pre unii in contr' a altor' a, nici in de ale casatoriei, pentru-c' a potu av' e de regula urmari neplacute si pentru elu. Se nu se faca avocatulu nechiematu alu nimenui. Unu consiliu pacificu p' ote d' a ori cui, c' a acei' a nu strica.

In ambracaminte se fia modestu dara curatu, pentru-c' a poporulu -lu judeca indata si depre aceea.

In cas' a s' a se premerga cu esemplu bunu de ordine, retragere si moderatiune; de aceea se fia cu atentiune si precautiune seriosa si in alegerea sociei sale.

Conformandu-si docentele modulu seu de viet' a in sensulu acestoru indrumari v' a doved' i c' a -si precepte chiemarea si va fi scutitu de multe neplaceri. Procediendu astu modu de una parte; er' de alt' a fiendu inzestratu cu cunoscintiele de lipsa si av' endu-si metodu bunu si va pot' e usioru ajunge scopulu facundu in continuu progresu in cerculu seu de activitate. Unu atare decente este asemenea pomulu nobilitatu, carele produce celea mai gustuose fructe.

Indrumarile acestea, d' eca le va observ' a cu rigore, i- suntu docentelui amicii cei mai sinceri si-lu voru aper' a c' a unu scutu poternicu in contra celoru rei. Acestea i- voru linisei conscienti' a si alung' a multe neplaceri.

G. Munteanu.

Cum trebuie se creştemu copiii, că ei se fia ascultatori, si ce avemu se facemu déca-su neascultatori?

II.

În celea precedinte am aretat cum trebuie se creştemu copiii în ascultare. Pre lângă tóta precauţiunea înse adeseori se întempla contrariulu, de aceea în celea următorie vom aretá cum trebuie se tractám cu copiii cei neascultatori.

Educatoriulu si invetiatoriulu trebuie se tracteze cu multu tactu si prudintia si cu copiii cei neascultatori. Succesulu si pre acestu terenu depinde multu: dela modulu cum seî invetiatoriulu se împreune bunatatea cu asprimea si iubirea cu serioşitatea.

Fia-care invetiatoriu înainte de tóte trebuie se se convinga, cumcá óre întru adevéru seau dor' numai la aparintia e neascultoriu copilulu. Déca unu copilu desconsidera seau nu implinesce mandatulu educatoriului seau invetiatoriului seu, atunci acel'a întru adevéru e ne ascultoriu. Si fiindu-cá acést'a póte provení din diferite cause seau isvóre, de aceea si pretinde o tractare totu atátu de feliurita.

Cându unu copilu nu implinesce mandatulu de orece nu la întielesu seau la întielesu reu, atunci nu se póte numí neascultoriu. Unii copii su neascultatori seau din usiorintie si uitarea numai, seau din pre marea încordare a poteriloru sale, seau din frica, seau din petulantia, seau din antipatia facia de educatoriulu lor, seau din patima, seau din vointia rea, din cerbicosia seau desmerdare s. a.

Din ce cause provine neascultarea, unu educatori seau invetiatoriu cu cunoscintie psihologice vá affá usioru din tonulu, expresiunea fecei, tienut'a si miscarile elevului seu.

Midiloculu celu mai bunu de ajutoriulu caruia ne potemu folosí facia cu unu copilu ne ascultoriu este: o tienuta liniscita, voia tare, si constringere la implinirea imediata a mandatului. Da, copilulu trebuie se implinésca mandatulu educatoriului seu, pentru-cá se vedea, cum-cá vointi'a crescatoriloru sei e superiora vointiei sale. Vai de creşterea aceea, unde nu tóte se întempla dupa vointi'a educatoriului. Atátu în generalu.

Se vedemu acum, cum trebuie se purcedemu în casuri speciale, si adeca cum si încátu trebuie se ne acomodám dupa diferitele isvóre, din cari pote provení ne ascultarea.

Déca observa educatoriulu, cum-cá neascultarea provine din usiorintia, uitare seau desmerdatiune, atunci se-i aduca aminte de implinirea mandatului, se-lu admonieze, mustre si în casulu ultimu se-lu amenintia cu pedépsa. De regula si vá ajunge scopulu, déca cum am disu vá silí pre copilulu neascultoriu, că se-i implinésca neconditionatu tóte mandatele sale.

Cându neascultarea isvorsee din frica, din prea mare jureunare, cu alte cuvinte déca nu ne implinesce mandatulu din sentiulu debilitáti sale, seau din lene, atunci se-lu silimu, că sub imediat'a nóstra supraveghiare se implinésca

Încerulu lui incredintiatu. De sine se întielege, că în casulu antaiu -lu vomu încuragiá, ér' în casulu alu doilea vomu recurge la midilooce cu ajutoriulu caror'a vom poté delaturá lenea incuibata.

Déca isvorulu neascultarei este petulantia seau îngânfarea, atunci reutatea, indaratnici'a faptei sale trebuie se-i o aducemu la cunoscintia prin cuvinte serióse, si se-lu silimu, că numai de câtu se si implinésca ce i-am demandatu. În modulu acest'a si inca déca -lu vom mai si rusiná, lu vomu face se încunguire repetirea faptei sale rele

Neascultarea, care isvoresce din antipati'a, ce nutrescu elevii facia de educatoriulu seau invetiatoriulu lor, se póte sterpi numai prin restabilirea raportelor corespunditorie între invtiatoriu si elevi, respective prin încunguirea si delaturarea tuturoru cauzelor, ce ar' mai poté avé în venitoriu asta-feliu de urmári daunatióse pentru educatiune.

Déca unu copilu nu implinesce mandatulu superioriloru sei, fiindu-cá elu e de credintia, că i se face vre-o nedreptate, atunci trebuie se-lu lamurimu, se-i aretamu adevéru, se-lu convingemu despre contrariulu.

Copiii pasionati si iritatosi se potu usioru aduce la ordine, asia că-i pedepsimu cu o nuielutia. Se întielege că astu-feliu vom purcede numai cu copii mai mici 'su 6 ani. Cu cei mai de etate mai usioru vomu ajunge la scopu, déca în facia iritatiunei, patimei lor, vomu remané flegmatici, adeca déca le vom dá tempu se se mai liniscésca. Deorece prin pasirea energica facia de cei patimasi, déca vomu pretinde că momentanu se ne implinésca mandatulu, atunci le potentiamu numai pasiunile, i facemu mai cerbicosi, mai incapatinati. Copilulu patimasu în atari impregiurari e prea miscatu, se afe în o stare, ce nu i se póte imputá; dreptu aceea educatoriulu seau invetiatoriulu nu vá pierde nemicu din auctoritatea sa prin aceea, că vá asceptá câte-va mominte, pana cându copilulu se vá mai liniscí pucinu si vá ajunge la cunoscintia de sine.

Neascultarea, ce provine din vointia si intentiune rea, inderetnicia, nu se póte sterpi numai prin midilooce esterne, de regula prin pedepse corporale. Feme'a debila dela fire si barbatalu fora taria sufletésca n'au ce face cu unu atare copilu.

Din celea díse pana aci urméza asia-dara, cum-cá neascultarea se pote manifestá seau simpluminte numai prin ne implinirea mandatului din cauzele mai susu aretate, seau prin contradiócere si opunere. De sine se întielege, cum-cá şmai culpabila e neascultarea manifestata prin contradicere si opunere din propusu.

Cum am disu mai susu educatoriulu seau invetiatoriulu totu-de-a-un'a trebuie se purcéda cu multa prudintia, pentru aceea e de lipsa, că înainte de tóte se caute dupa adevérat'a cauza. Si asia déca -i contra-dice vre unu elevu, se opune unei ordinatiuni, fora de a calcá înse marginele bunei convenintie, fora de a vatamá banulu sentiulu, atunci invetiatoriulu se nu-si pierda cumpetulu, ci cu tóta amica-

bilitatea se-i dé deslusirile de lipsa si astu-feliu se-lu convinga deplinu, cum-cà a gresitu tare prin acea cà n'a implinitu ce i-s'a demandatu. Numai déca pre calea acést'a n'am ajunge la scopu, seau déca copilulu si manifesta opunerea sa in unu tonu seau modu necuvenintiosu, aruncandu-se la pamentu, vercolindu-se, contradicându-ne nu numai cu fapt'a ci si cu cuvinte ne demne, — numai in atari impregiurări potemu se recurgemu la mesuri mai aspre, atunci lu- admoniamu, mustramu si pedepsim. De sine se întielege, cà ne indestulirea ni-o vomu espune in câte-va cuvinte, cà nu cum-va facându multa vorba, admonitunea se degenereze in o disputa între invetiatoriu si elevu.

Suntu unele mame si crescatori, cari nu cunosc margini in acést'a privintia.

Pre elevulu linbutu numai in casulu acef'a trebuie eschisu din scóla, déca ar' conturbá prelectiunea si liniscea. In scól'a, in care trebuie se recurga invetiatoriu si la acestu midilocu, de regula elu insu-si e caus'a, elu pórtá vin'a; deorece perdândusi pacienti'a ataca prea cu multa vehementia pre elevulu seu dela fire iritatosu, si astu-feliu lu- face mai pasionatu, mai cerbicosu, mai incapatínatu.

Fia-care invetiatoriu si educatoriulu trebuie se scie, cum-cà din cuvintele: „nu vreu; „nu me duc“ s. a., prin cari copilulu denega implinirea unu seau altui mandatu, inca nu urméza totu-de-a-un'a cumu cà copilulu e incapatínatu. Pentru-cà déca vomu esaminá lucrulu cum se cuvine, caus'a acestei contradicțiuni categorice o vom aflá in temperamentulu sancuineu a copiiloru, cari in anii copilariei suntu fórté iritatosi. Trebuie se scim, cà acestea manifestatiuni mai multu animale se perdu dupa-ce se descépta usulu ratiunei, inse in unii mai curendu, ér' in altii mai tardiu. Deunde urméza, cum-cà nu e consultu a impune cu forti'a celui iritatu, mai iute vom ajunge la scopu cu bun'a, prin o procedura liniscita, fora patima, seriósá si plina de demnitate.

Opositiunea seau contradicțiunea directa si inderetnici'a durabila suntu semne, cà educatoriulu nu e la culmea misiunei sale, de ore-ce acelea suntu rezultatele unei proceduri perverse, gresite, rezultatele unei rele disciplini. In scóla se manifesta de regula numai in clasele mai inalte si totu cà rezultatulu unei tractári vatamatoria seau despotice. Invetiatoriu scólei populare e mai scutitu de acestu genu de neascultare, deorece semtiulu propriu, conscienti'a de sine in copiii mici inca nu este desvoltata.

In fine nici educatoriulu nici invetiatoriu se nu considere neascultarea copilulu de o vatamare a persónei sale. Prin portarea sa liniscita, seriosa si plina de demnitate se-si arete superioritatea sa. Purcedindu astu-feliu fia securu, cà auctoritatea s'a nu vá suferi nici o stirbatura, càci cei alalti elevi ai lui, vediendu cà unulu seau altulu dintre colegii loru intru atâtá si-a uitatu de sine, in locu de ai urmă esemplulu voru condemná pre colegulu loru, -lu voru mustrá ei insi-si.

Pre scurtu in contr'a capritiului, a contradicțiunei si pertinaciei copiiloru mici celu mai bunu midilocu e *deprinde-*

rea la ascultare rigurosa. Reu facu inse acei parinti si invetiatoriu, cari totu-de-a-un'a luera in contr'a vointiei si dorintiei copiiloru seau eleviloru sei, de ore-ce prin despotismu pedagogicu se crescu nesce omeni fricosi, nepotintiosi si plini de sémtime ostile.

Mani'a celoru mici trece curêndu, cu cei mai mari se vorbésca eductoriulu, cà se-i scóta din confusiunea in care se afla, si se aiba ocaziune ai capacítá. Cu alte cuvinte: copilulu micu se-i comandamu scurtu, copilulu mai marisiori se-i damu precepte, ér' tinerulu se-i damu consilii. Se damu copiiloru ocaziune, cà se cunósca din urmari, cum-cà ascultarea e folositoria si ne-ascultarea nefolositoria, si cà ei suntu mai fericitu déca asculta, decâtu urmandu-si vointi'a loru propria. Deci se-i deprindemu la ascultare de tempuriu si fora a asceptá vre unu folosu nemidilocitu, càci altucum s'ar' depriude a considerá folosulu cà unu dreptu alu loru, si ar' cere a se recompensá pentru-cà si-au facutu datori'a.

J. F. Negruțiu.

Lu (îlu) o.

(Continuare din Nr. 16).

„La iubitu poporulu nostru pre Alteti'a S'a Principele Rudolffu, pentru-cà si Alteti'a Sa se aretá cà iubesce pre poporulu nostru“. „Se-lu invetiamu pre poporulu nostru se fia cumpetatu, activu, crutiatoriu“. „Idea mea este se-lu pacalimu pre T.“ „Nu m'asi mirá de locu se-lu vedu mâne pre B. doctoru cu diploma,„. „Ah banii, banii. Acestia *i-lu* mai tienu in frênu pre P.“ Multi suntu inse, cari dorescu a-lu venerá in persóna pre capulu besericeii lui Christosu“. „Cu tote cà o diuaristica política forte numerósá nu ar' avé alt'a chiamare de câtu se-le latiesca cunoscintiele aceste“. „Tote cercurile culturale ale societatiei nóstre inca nu suntu destule spre a-o spriginí pre femeia intru chiamarea ei de mama“. Deca femeile nostre seau se dicemu si barbatii nostri *câte* pre lenga unu diuaru beletristicu, de moda, politicu, *câte* pre lângá unu romanu interesantu, si-aru procurá si vre-unu opu pedagogicu, ast'a credu cà *i-ar' servi* spre mare folosu natiunii nostre“. „ . . . tata . . . n'ai nice unu minutu tempu liberu, in care te-ai potea cuget'á cum ar' trebui se-i cresci pre aceia, cari suntu cele mai scumpe legature ale familie“. „ . . . de ace'a . . . este detorinti'a nóstra a-i invitá pre toti omenii in sênu besericeii“. „Ne dore ánim'a cându vedemu ce teróre *i-i* róde pre omeni de fric'a resboiului“. „Marturisimu sinceru cà nu *potemu se întieleyemu* ce motive au potutu se-i indemne pre colegii nostri dela „Lum.“ a se pronunciá chiar' in impregiurarile de astadi cu atât'a asprime contra unu monarchu vecinu“.

Ajunga acestea. De m'asi pune pre citatu asi fi in stare se implu colonele acestei foie numai cu esemple de acestea *poporali*; la ce inse, cându si numai vre-o câteva-su in stare a [ni aretá erórea si uritiunea ei. Afora de ace'a, credu cà nice audiulu O. cetitori nu-lu delectezu cu atari margaritarie.

Insemnu inse că nu in tote casurile si in tote locurile apare într'o forma erorea si uritiunea ei. Asia in dativu, avându asemenea cu reflexivulu: *mi, ti, si* se pare că ar' poté stá si elu in acéasi propusetiune inaintea cuvântului la care ar' fi se se referéca si se-i tiena loculu, inse numai se pare. Asemenea si in acusativu vine inainte in unele locuri, unde nu e tocmai batatoriu la ochi, cá in esemplulu de mai susu: „Ne dore anim'a cându vedemu ce teróre îi rode pre omeni de frie'a resboiului“. Dara dupa lege n'are locu nice aici.

Se luámu inse vre-o dóue esemple din cele citate, unde elu apare in tóta uritiunea lui, si se le cautámu mai de aprópe:

„Nu m'asi mirá de locu *se-lu* vedu mâne pre Balanu doctoru cu diploma“. „Multi suntu inse, cari dorescu a-*lu* venerá in persóna pre Capulu besericei lui Christosu“. *Se-lu* vedu mâne pre Balanu; *A-lu* venerá pre Capulu besericei!

Nu se póte cá se nu se atinga in modu neplacutu uréchi'a la audiulu acestoru frase. Óre respectivulu n'ar' poté vedé pre Balanu fàra a mai vedé si pre *lu*; si respectivii n'ar' poté venerá pre Capulu besericei fàra a mai venerá si pre *lu*, cá si asiá *lu* in locurile acestea nu represinta altu cev'a decatu neadeverulu si mintiun'a.

Nu póte placé semtiuriloru nóstre cea ce e falsu; ér' *lu* falsu este in esemplele citate: in ace'a-si propusetiune stà si cuvântulu si locotienetoriulu seu, si inca locotienetoriulu cá secundariu stà inaintea cuvântului cá principalu. Vinu in ainte ce e dreptu casuri, mai alesu in càrtile besericesci, unde *lu* stà in ace'a-si propusetiune cu cuvântulu la care se referesce, inse si atunci observa regulele bunei cuvenintie si cuprinde locu dupa domnulu seu, ér' nu in ainta lui. Aceste casuri suntu senguru si numai candu obiectulu propusetiunii se pune inaintea predicatului. D. e. „cà poruncile tale (Dómne) nu *le-am* calcatu“. „Judecàtile tale *le-am* pazitu“. etc.

Cu totulu almintrea stà inse lucrulu in esemplele de mai susu, unde cetindu propusetiunea cetimu si pre *lu* fàra a lu- cunósce, cá cine-i si alu cui locu vré se lutienna pàna-ce ajungemu la cuvântulu principalu, carele ne spune că *lu* ar' fi locotienetoriulu seu, dara cá de asta data s'a facutu prea indresnetiu, càci s'a furisiatu inaintea sa, vrându cá omenii se-lu cunósca pre elu inainte de a cunósce pre principalulu seu, cea-ce nu se póte. Pentru cá numai dupa ce principalulu dechiara cá cutare e locotienetoriulu seu, si cá dènsulu nu mai merge in cutare si cutare parte a propusetiunii cá se-si ocupe loculu, ci cà-si trimete locotienetoriulu, acest'a i póte tièné loculu pre dreptulu.

Acestu lucru e asia de chiar' cá de 2 ori 2 suntu 4, si totusi cu càta cutezare órba lucra contr'a lui *scietorii poporali*. Er' omulu cetindu si adi si mâne frase de aceste, se dedà cu ele, i- se paru bune si incepe si elu a-le folosi, vrându vedi bine se scria si elu poporalu. Marturisescu sinceru cá si eu am fostu sedusu de lucruri de aceste.

Pre *lu* nu-mi adneu aminte se-lu fi folositu in modulu aretatu mai susu, dara pre *din destulu* si pre *indeajunsu*, incepusem a-le folosi si eu, — póte vrându se scriu si eu poporalu, — si cá mine le voru fi folositu si altii, din nebagare de séma, cá de multe orireulu insiéla pre omu aparându imbracatu in vestimentulu bunului.

Am spusu mai susu cá indemnu la scrierea acestoru sire mi-a datu imprejurarea cá si in foia acést'a am aflatu vre-o câte-va esemple de rea intrebuintiare a lui *lu, o*. Mai am de disu vre-o câteva cuvente facia de alta foia totu besericésca, care dupa pauza de unu anu a reaparutu éradi cu inceputulu anului acestuia, cu alta ortografia si cu altu modu de scriere mai poporalu, pentru ce i- s'au si adusu laude.

N'am de disu nimic'a facia de ortografia. Acum'a, cându avemu libertate deplina (pentru cei ce nu intielegu pre „*deplina*“ se pune „*deseccàrsita*“) in privinti'a acést'a, scria fia-care dupa cum -lu taia capulu. Nice contr'a modului de scriere adevératu poporalu n'amu nimic'a de disu, ma dorescu cá elu se se latiesca câtu mai tare, cá si cei mai pucini invetiati se se pota bucurá de benefacerile scientiei. Si o foia, care intre scopurile sale numera si pre acel'a: de-a desceptá din letargia unu tienutu, in care intunereculu nescientiei de multu si-a intinsu aripele negre asupr'a limbei nostre, trebuie se scria poporalu spre a aretá celoru sedusi cá si in limb'a nostra se potu tractá lucruri scientifice. Dara se se faca deosebire intre poporalu si poporalu, cá nu tote terminatiunile, cuventele si frasele botezate de unii nechiemati de poporali si suntu cu adevératu poporali. Mai alesu se nu se créda cá deca cutare cuventu ocure in vre-o cazania, prin ace'a eo-ipso e poporale. De aceste trebuie se ne ferimu ale introduce in usulu limbale, cà-ci introducându-le odata, anevoia le vomu mai pote scote. Avemu noi, in loculu loru, cuvente adevératu poporali, numai se ne nu fia greu ale cautá.

Inchiaiu cu nesce frumose cuvinte, ce le am cetitu totu in aceasi foia, de care e vorb'a aici: „Suntemu cá *plant'a cea frageda*, avemu trebuintia de *ingrigire seriosa* si trebuie se *lapedamu* de cu buna vreme vlastarielè *paduretie*, ce aru esí din trupin'a nobila a romanismului, nu cumva *aceste maracini se inece spiritulu sublimu* ce-si pretinde viétia, crescere, respectu si drepturi“. Asiá se fia. **E. Ordeanu.**

Ce este de facutu, cá se avemu progresulu recerutu in scól'a poporala?

(Continuare din nro. 16).

Amu disu, cá unu invetiatoriu, cá se fia bunu, trebuie se aiba *chiámarea*; atát'a inse nu e deajunsu, trebuie se aibe si *pregătirea*.

Omulu nu se nasce invetiatu; elu are lipsa de forte multe cunoscintie spre a poté traí in lume, facându ce e bunu, si incunjurându ce e reu. Atari cunoscintie numai prin scóla si le pote cascigá, numai invetiatoriulu lu pote luminá. Cá se pota elu impartasi mentiloru tenere sciinti'a se recere:

1. Se o posiéda in asia mesura, in câtu se o pota predá liberu, fora de a recurge la ajutoriulu manualului atát'a ar' fi de ajunsu pentru scola numai, dar' pentru invetiatoriu nece de câtu, elu nu trebuie se se marginésca numai pre lângá cunoscintie elementare, ci trebuie se si-le insusiesca in modu câtu de vastu. De acea unu invetiatoriu deca nu pote se ajunga la unu gradu de scientia mai inaltu pre cale didactica, atunci se si-o insusiasca acést'a cu ori ce pretiu pre cale autodidactica, procurandusi opuri scientifice sacrificandu astu-feliu tîmpulu liberu, câtu-i concedu impregiarile, spre lectur'a cartiloru si diuareloru, cari suntu pentru elu de o absoluta necesitate.

2. Nu este destulu, cá unu invetiatoriu se posiéda numai o suma insemnata de scientia in depositulu seu; elu este unu negotiatoriu in ale scientiei, prin urmare trebuie se scie a impartasi si altor'a din cea ce possiede. Nu totu omulu invetiatu, macaru de s'ar' estinde scientia lui in celu mai vastu cercu, pote predá cea ce scie si altor'a, cá se precepta, deca nu scie si modulu, cum se o predee.

Dela modulu predarei aterna progresulu in scola, de acea deca voiesce invetiatoriu se obtiena rezultate inbucuratorie, nu e de ajunsu se se indestulésca numai cu cunoscintiele metodice cascigate in preparandie, fiendu-cá atestea suntu numai o pregatire modesta pentru scol'a practica, cá are se se perfectioneze pana la desteritate in atare metodu, er' acést'a o pote face asia, deca pentru fia-care ora de prelesu se va pregati asia, câtu se pota predá tem'a, câtu se pote de intuitive, cá-ci numai asia va prinde radecina in mentea cea frageda a prunciloru, la din contra tota ostení'a nu platesce o cépa degerata.

Pregatinduse astu-feliu in scrisu, pentru fia-care ora, la capetulu anului scolasticu va avé o multime de manuscrise pre cari bine ordinate le va pastrá, si in tîmpulu ferieloru le va potea esaminá, si pre bas'a cunoscintieloru practice va emendá ce va fi de lipsa. Se nu cugete nece unu invetiatoriu, cá acést'a pregatire e destulu a se face numai in anulu I-iu de praca, nece de câtu nu, ci se-si aduca amente, cá mintea omului e unu isvoru nesecatu de inventiuni adi gasescu un'a, mâne alt'a si mai buna, prin urmare nice o tema desi o are pregatita in manuscrisu, la propunerea ei in alu 2 ori alu 3-lea anu, se nu o lase necontrolata, ci se se nisuéscá a aflá unu modu, cum se o predee mai intuitive, si se o faca mai interesanta. Totu astu-feliu purcediendu -si va insusi cu tîmpulu metodulu predarei, in câtu i- se ve preface asia dicundu in sânge, si numai astu-feliu va deveni invetiatoriu dibace in instructiune.

c) A treia cerintia togmai asia de insemnata cá cele dóue mai susumentionate este zelulu, ce trebuie se-lu posiéda invetiatoriu la facia de scola.

Acestei cerintie i- va satisface atunci, deca pregatitu cum se cade, in orele de prelesu va desvoltá tota activitatea posibila poteriloru sale didactice, si deca o va face acést'a punctuosu, va se dica ne absentandu nece o ora. Spre a-si poté impleni invetiatoriu cu punctuositate chiamarea

s'a trebuie se fia scutitu de ori ce imprejurare, ce i- ar' atrage atentiunea din sfer'a sa de activitate, séu par' impededá chiar' dela orele de prelegere. Spre scopulu acest'a pucina garantia ni ofere salariulu si impletitu cosieriloru celu recomanda scrietoriulu articlului amentitu.

d) Se recere cá invetiatoriu se aiba portare morala buna. In tota diu'a, in tota or'a, in scola si ori unde s'ar' aflá, se-si aduca aminte, cá este nu numai invetiatoriu, in intielesulu strinsu alu cuventulu, ci si educatori. Se nu uite, cá atátu privirile celoru mici, câtu si a celoru mari suntu atintite asup'r'a portarei lui. Cei mici privescu pre invetiatoriu dreptu unu modelu de portare, cei mari pretindu, cá buna conduita se aiba educatoriulu prunciloru loru. Fii esemplu credinciosiloru: cu cuventulu, cu viét'a, cu iubirea, cu sufletulu, cu credinti'a, cu curati'a, dice s-ta Scriptura.

Atát'a despre invetiatoriu, cá factorulu celu mai esentialu alu progresulu.

II. Alu doilea factoru, care contribue la prosperarea invetiamentulu este edificiuulu scólei cu recuisitele-i apartinetore. Acést'á este asia dicundu scóla de altoi. Precum scól'a de pomi contribue forte multu la desvoltarea si sanetatea pomisoriloru, asia edificiuulu in care crescú mladitiele fragede ale omenimei, contribue, deca e corespundietoriulu reguleloru higienice, forte multu la desvoltarea si sanetatea acelor'a, la din contra unu edificiu spre es. scundu, cu lumina pucina ne inchiepatoriu, situatu intru unu locu umedu, séu chiar' lângá unu locu morascinosu si nesanosu etc., strica forte multu desvoltarei si sanetatei prunciloru, cari suntu avisati a locuí in decursulu aloru 9 ani de dile inclusive si anii de repetitie in atari edificie. Nu e mirare deci, deca copii voru fugi de atari locale, respective nu le voru frecuentá, cá-ci decátu se locuésca in ele, in detrimentulu sanetatei loru, mai bene fuga, câtu voru vedea cu ochii.

De scóle corespundietore reguleloru higienice avemu lipsa neincunjuravera.

Invetiatoriu in scóla are de a instruí.

La instructiune are lipsa acum de unu recuisitu acum de altulu, cari déca ar' lipsi suferé progresulu intogma cá si la maiestru cându-i lipsescu unelte.

Se damu deci pucinu spre a ne procurá tote recuisitele necesari in scóla, *cá se nu pierdemu forte multu.*

III. Alu treilea factoru asemenea de o absoluta necesitate este frecuentarea regulata a prunciloru. Acést'a e o conditiune fora care nu se pote obtiené aproape nice unu progresu, de ar' fi invetiatoriu câtu de mare pedagogu si de ar' fi scól'a câtu de corespundietoria. Acést'a e unu reu forte mare fiendu-cá aproape tote scólele nostre satescu suntu bántuite de ból'a nefrecuentarei.

Patru radecini principali suntu, cari concurgu la nutrirea acestui reu; acelea suntu: parintii prunciloru, invetiatoriu, edificiuulu scólei si prea marea departare de scóla.

Parentii suntu caus'a: cându din nepasare nu-si tramitu pruncii la scóla, séu cându nu si-i tramitu, fiendu-cá i-

folosesc la economia, s'eu cându nu le cumpera recuisitele de lipsa, si asia neavendu aceia cu ce se ocupá la scóla, se urescu si nu o mai frecuentéza.

In aceste treia casuri potu ajutá cuventele preotului si ale invetiatorului, s'eu la casu contrariu chiar' si pedepsirea aceluor parenti. Mai potu fi parentii caus'a, cându miseri fiendu nu au cu ce si imbracá pruncii spre a si-i transmite la scóla. In casulu acest'a numai asia se va poté ajutá, deca in fia-care comuna se voru face reuniuni de ajutorare spre a provedé pruncii miseri cu vesmente si cari, altucumu in casulu acest'a forti'a nu o potemu intrebuintá asupra aceluor parenti.

2. Invetiatorii potu fi caus'a:

a) Cându tractéza duru cu scolarii.

b) Cându se baseza mai multu pre mecanismu de cátu pre intuitiune, in cátu mentea sermaniloru prunci nepotendu consumá cea ce li se propune s'eu li se pretinde se memoriseze, si- urescu vietia si dilele, si mai bene suferu ori ce de cátu se cerceteze acea casa de tortura.

c) Cându nu prelegu regulatu.

d) Cându nu-i tiene ocupati in continuu, si astu-filiu standu prunci in neactivitate, cea ce nu se unesco cu natur'a lor, se urescu si fugu de scóla.

3. A treia cauza pote fi edificiu scólei deca nu e corespundietoriu, si asia in locu de a-i atrage, mai multu i- respinge.

4. In fine mai pote fi caus'a si prea marea departare de scóla, dar' acést'a numai in comunele, in cari casele suntu forte resfirate, se intempla.

IV. Unulu dintre cei patru factori principali ai progresului in scóla, fora indoiéla este si provederea scolariilor cu cartile si recuisitele de scrisu necesari. Scolariulu fora recuisitele de invetiamentu si de scrisu, se pote asemená: maiestruulu fora unelte, soldatulu fora arme, plugariulu fora plugu, cosasiulu fora cosa ect., precum aceia fora recuisitele lor nu potu face nimicu, intogmai asia si scolariulu e preste potintia de a face ceva sporiu. Lasu, cá propunerea intuitiva se va legá de capulu lui, dar' cu cetitulu si scrisulu de securu nu se va poté laudá nici decátu.

Scolarii fora recuisitele necesari se nu remana; si pacea-i gata.

Urmarindu tote acestea, vomu avé succese dorite.

S. Nicora.

invetiatoriu in Lan'a de Ariesin.

Exploatabilitatea.

Definiunea. Prin exploatabilitate se intielege fixarea epoei la care padurea trebae exploataa adeca taiata. Acést'a epoca nu e fixa, ci variaza dupa trebuintiele proprietariulu.

Se pote intempla cá unu proprietariu se fia silitu din caus'a unui accidentu ore care' de asi tuá padurea s'a cu perdere mare pentru sine in ainte de t'empu seau a o vinde, chiaru aceste suntu casuri esceptionale pre cari scienti'a nu le pote delaturá si de cari agenti forestieri n'au se tiena

séma. In starea normale inse a lucrurilor se pote stabili in priviinti'a exploatabilitate urmatoriulu principiu „*ori si care proprietariu are interesu asi exploatá padurea s'a cându a ajunsu la maximu de utilitate*“.

Genurile de exploatabilitate la noi cá si in alte parti suntu varii si anume: proprietarii de paduri ocupa locul primu, Statulu si stabilimentele publice precum si comunele ocupa locul alu doilea.

Trebuintiele acestoru diferiti proprietari suntu multiple si variate, priu urmare cestiunea exploatabilitatei va depinde in mare parte de natur'a producteluor ce trebuintiele lor reclama a obtiné.

Dupa principiile dreptulu unu individu pote dispune de averea s'a cum i- place cu conditiune inse de a nu vetamá interesele altor'a. Unu proprietariu particulariu pote prin urmare exploatá padurea s'a dupa cum i- dictéza interesele respectandu conditiunea de mai susu. Restrictiunea de a nu vetamá interesele altor'a este unu resultatu alu progresulu civilizatiunei si este impusa pentru binele comunu. Se presupunemu pentru unu momentu cá interesele particulariloru aru esige cá se se taia toti arborii ce posedu si ar reclama in modu indirectu interesele nostre, pentru-cá se scie cá padurile au influentia asupra climatei unei tieri, carea va fi schimbata, secetile si inundatiunile voru caus'a mari stricatiuni. In casulu acest'a tier'a are dreptulu se formeze una lege prin carea se marginéscu si se ie mesuri de a evitá reulu ce ar' resultá din unu asemenea dreptu nelimitatu. Precátu t'empu inse proprietarii particulari nu se voru gasi in casulu de a vetamá interesulu publicu, tier'a nu le pote pune nice o restrictiune si suntu cu totulu liberi in sfer'a lor de activitate, si astu-feliu potu se-si espleteze pedurea conformu intereseluor lor.

La statulu si chiar' la comune cari mai au paduri, cestiunea exploatabilitatei e mai delicata; de ore-ce avuti'a statulu ect. este avuti'a comuna toturoru cetatieniloru adeca avuti'a tieriei.

Statulu, comunele etc. suntu considerate cá fiintie morali, neperitorie, cari au detoria a nu cautá numai interesulu generalu alu tieriei acarei avere administréza. Generatiunile fitorie au acelasiu dreptu de a profitá de avuti'a tieriei cá si celea actuale, prin urmare tier'a are dreptulu a nu lasá fixarea exploatabilitatei la discretiunea agentiloru forestieri si a pune liniele intre cari pote variá exploatabilitatea paduriloru sale. Din aceste pucine consideratiuni se vede cá suntu doua genuri principali de exploatabilitate si nume:

1. *Exploatabilitatea comerciala*, carea corespunde cu interesele producatoriloru, si cari cu deosebire convine proprietariloru particulari. Mai raru comuneluor si forte raru statulu.

II. *Exploatabilitatea economica*, carea corespunde cu interesele consumatoriloru, acestu genu convine cu deosebire statulu si comuneluor, particulariloru inse prea putinu. Cestiunea exploatabilitatei este cum am dice — cestiune

politica a economiei forestiere. La determinarea ei se vede indata scopulu ce urmaresce unu proprietariu, ea este prin urmare un'a din cestiunile de basa a amenajamentului¹⁾ si merita atentiunea noastra. Se le vedemu pre fia-care in parte.

I. *Esploatabilitatea comerciala.* Acést'a este exploatabilitatea relativa la felulu primu adeca la rent'a cea mai ridicata seau relativa la celu mai mare venitu in raportu cu capitalulu.

Scopulu. In unele casuri proprietarii de paduri, mai cu séma particularii considera padurea cá unu capitalu pecuniaru angajatu in pamentu si nu urmaresce altu scopu de cátu acel'a cá capitalulu seu reprezentatu prin padure se functioneze cu procentulu celu mai mare posibilu, séu in alti termini: *Esploatabilitatea comerciala are de scopu a obtiené rent'a cea mai ridicata la capitalulu angajatu.* Este constatatu cá rent'a depinde dela raportulu ce esista intre capitalulu angajatu si interesulu seau venitululu anual ce aduce, adeca de procentu.

Inse in fia-care localitate procentele suntu determinate pentru fia-care natura de capitalu, de proprietate prin transactiunile comerciale asia cátu ne stá in puterea nóstra ale schimbá.

Unu proprietariu lipsitu pote se venda padurea forte eftinu, alfulu carele tiene multu a posedé o padure o pote cumperá forte scumpu, acést'a nu schimba intru nemica % localitatiei, prin urmare cándu voimu se aplicamu unei padure exploatabilitatea comerciala trebuie se constituimu populatiunea si se pisamu²⁾ revolutiunea, astu-feliu cátu se obtienemu venitululu maximu; fora cá raportulu intre astu menitu si capitalulu angajatu in padure se fia inferioru procentuluí ordinariu alu celoru alalte capitaluri din localitate. Se vedemu acum cum este constituitu capitalulu angajatu in proprietatile forestiere si cum functionéza? Pre urma se vedemu prin ce este reprezentatu si venitululu ce aduce acestu capitalu.

1. Din valoarea fonduara a solului si a materialuluí lemnosu ce se gasesce in petiore pre densulu. Valoarea materialuluí lemnosu e o zero cándu padurea sa explotatu de curendu, asia dara atunci remane numai valoarea fonduara.

2. Din spésele ce se facu in fia-care anu solvinduse si impositulu fonduaru.

Paz'a padurei ect. acestea sume constituiescu capitalulu angajatu in padure si trebuiescu calculate cu interesu compusu pana in anulu exploatabilitatii, pentru-cá acestu capitalu erá se ne aduca negresitu unu interesu compusu deca lu depunemu la o banca, séu lu angajamu in o alta intreprindere.

Venitululu ce aduce acestu capitalu in momentulu explotarii este reprezentatu prin materialulu lemnosu in petiore resultatu din acumularea cresceriloru annuali si din productele accesorii ale solului deca esista.

¹⁾ Imbunatatirea padurei.

²⁾ Prin revolut. se intielege unu numeru de ani determinatu pentru csploat. si regener. succesiva a unei paduri.

La nascere materialulu lemnosu n'are nice o valoare pentru-cá nu pote servi la nemica, preste cáti-va ani cándu pote servi la miele, pari etc. capata valoare, carea cresce succesive dupa cum inaintéza in etate. Capitalulu angajatu la inceputu inca a fostu simplu, inse din anu in anu interesele compuse se aduna pana ce vine unu momentu cándu functionéza tocmai cu procentulu admisu in o localitate.

Atunci trebuie se explotamu, exploatabilitatea comerciala este ajunsa, padurea dá celu mai mare venitu posibilu la capitalulu angajatu in ea. Déca vomu mai intardiá cu explotarea, atunci interesele compuse voru intrece venitululu materialuluí lemnosu si in casulu acest'a pierdemu. Valórea productelor lemnóse despre o hectaria se scie cá variaza cu epoc'a de explotare prin urmare deca vomu recoltá acelea producte la intervale egali dupa cum se si urmeza in paduri vomu avea atunci unu venitu periodicu. Cam acestea aru fi de disu facia de exploatabilitatea comerciala ce convine cu deosebire proprietariloru particulari.

N. Marculetiu.

Conopistiriti'a.

(*Grylotalpa vulgaris*).

Conopistiriti'a este un'a insecta apartienatoria de ordinea asia numita *orthoptera* (cu aripele drepte), cari au patru aripi, dintre cari parecii'a prima adeca celea de a supra suntu orizontali si suntu mai scurte, decátu celealalte; are capu grosu, provediutu cu antene scurte; gur'a are rodietórie. E animalu nocturnu; se nutresce mai alesu cu vegetale, dar' manca si larve, viermi; cu deosebire stêrpesce multe larve de ale gândacului de Maiu, pentru acea amu pote-o numi de folositoria dar' fiindu-cá de multe ori minicesce tare plantele, mai alesu legumile din gradina si uneori chiar' si semenaturile de grau, nu o potemu insirá cu dreptu cuventu intre insectele folositorie. Femeiusic'a depune mai multu de 300 oua, din cari esindu larvele traiescu in societate: ouale si le cladesce in pamentu, fetii (larvele) semena bine cu insect'a matre, numai cátu suntu mai mici si n'au aripi. Metamorfos'a loru consta numai in acea, cá napârlescu mai de multé ori (4 ori), la uapârlirea ultima dobandescu aripele; in stare de *nympha* nu trecu.

Petioarele anteriore suntu formate pentru sapatu, cu ajutoruluí acestor'a si sapa ducturi pre sub pamentu, unde rode radacinele plântelor. In gradine se stêrpescu asia, cá se facu gauri in cari se punu ole; cadiendu conopistiriti'a in ele, nu mai pote esí. Unii le stêrpescu asia, cá tórna oleiu, fotogenu, in gaurile unde se afla.

Mai cu greu se potustêrpi din semênaturu, grâne, unde fura duse dimpreuna cu gunoiulu; aici indata ce se observéza cá suntu rotogole mâncate, rose de conopistiritie, acelea trebuie incungiurate cu sianfiurêre, in cari preseramu cenusia si fotogenu, e mai bine inse a preveni reulu asia, cá se ne ferimu a cará pre pamentu gunoiulu plinu de conopistiritie seau deca acést'a nu o potemu face, atunci celu pucinu se semênamu plante de acelea, cari nu le ataca asia de tare conopistiriti'a.

E de insemnatu si acca, cá fetii (puii) de conopistiritia se desvolta cu finea lunei lui Maiu seau in Juniu si Iuliu, prin urmare stêrpirea se se faca mai inainte baramu cu una luna, cándu conopistiriti'a inca n'a depusu ouale.

Muscitur'a conopistiritiei nu e asia de periculosa precum se crede; ea se apera mai alesu prin fluidulu puturos, ce-lu dimite din abdomenulu seu. In unii ani conopistiritiele se presenta cu multimea, mai alesu pre tempulu inparechiarei.

Esamene.

La gimnasiulu superioru gr. cat. din Blasiu esamenele publice in anulu scolasticu curentu se voru tiené in 17—25 Juniu din studiele ordinare; er' din studiele estraordinare in 16, 26, 27 si 28 Juniu, si anume in 16 Juniu d. a. dela 5—7 óre din music'a instrumentala; in 26 Juniu a. m. dela 9—12 óre si d. a. dela 3—7 óre cantulu besericescu in 27 Juniu d. a. dela 3—7 óre cantulu figuralu, in 28 Juniu a. m. dela 8—10 óre desemnulu liberu, er' d. a. dela 3—7 gimnastic'a.

In 30 Juniu a. m. celebrarea s. Liturgie impreunata cu „Te Deum“, er' dupa acea imediatu cetirea clasificariloru, impartirea premiiloru si testimoniiloru.

NB. Studentii din clas'a a VIII au tienutu esamenele de clase in 11 si 13 Maiu a. c., er' esamenele scripturistice de maturitate in 15—21 Maiu. Esamenele verbali de maturitate se voru tiené in 13, 14 si 15 Juniu.

La institutul preparandialu din locu esamenele publice se voru tiené din 17 Juniu pana in 20 a l. c. inclusive, la scóele normali in 21 si 22 Juniu er' in 23 se va celebrá s. liturgia cu „Te Deum“.

La scól'a de fetitie din locu examenulu se va tiené in 24 Juniu a. c.; dupa terminuarea examenulu va fi impartirea premiiloru.

Apelu càtra Domnii invetiatori!

La scól'a confesionala greco-catolica din Muresiu-Ludosiu din 1-a Augustu a. c. st. n. pana in 31-a aceeaia-si luni se va tiené si in acestu anu cursu de industri'a de casa, si se voru propune urmatóriele:

1. Curatirea nuieleloru si giluirea loru.
2. Impletitulu unoru specii de cosiercutie din nuiele giluite de rachita si cuptusite cu casimuru in diferite coloru si marimi.
3. Impletitulu cosieriloru de mâna din iérba marina (seegras, tengerifá) si ornate in trestia scilpicioasa si copeii de arama, fórté elegante.
4. Impletitulu oiageloru in rachita giluita.
5. Impletitulu cosioriloru de carutie in nuiele albe.
6. Impletitulu unoru cosierci, pentru struguri ori vestminte.

Acei Domni colegi, cari dorescu a participá la acestu cursu de industria de casa, pre langa insinuarea de tempurá voru avea a solvi 5 fl. v. a. cá taxa, 2 fl. 50 cr. pentru procurarea materialulu necesariu, si 50 cr. in cas'a scólei pentru elevii miseri, la olalta 8 fl. v. a. cu acelu adausu, cá obiectele pregatite voru fi a Domniiloru sale.

Cei ce dorescu a se informá mai de aprópe despre acestu ramu de industria, cu placére servescu la adres'a fia cui unele esemplare.

Pentru spalatu, costu si quartiru se va ingrigi subscrisulu pre langa pretiurile cele mai moderate.

In sperantia, cá acestu apelu lu-voru considerá atatu Domnii colegi invetiatori catu si Onoratele senate scolastice, cari se intereséza si de astu-feliu de progrése me voru onorá cu participanti numerosi remanându o suvenire frumósa si folositoria pentru viét'a fie-carui participandu.

Muresiu Ludosiu in 10 Maiu 1889.

cu tótu stim'a:
Teodoru Fekete Negrutiu,
invetiatoriu.

V a r i e t a t i.

„In 13 Maiu a fostu distribuirea premiiloru pentru diligintia la universitatea din Budapest'a. Intre alti tineri eminenti de alte nationalitati a figuratu si tinerulu romanu de buna sperantia din Archidiececs'a Blasiului, Alesandru Margineauu teol. IV si ascultatoriu la filosofia, care destinganduse prin o diligintia rara, obtinu premiulu de 50 fl.

Fabricarea hartiei din iérba. Hartia se póte fabricá si din muschi, turfa si iérba. Tóte acestea dau nesce fire intindietiose, ductile si moi cá metas'a. Ori-ce feliu de iérba se póte folosi, numai catu trebeu culésa inainte de ce ar' fi inforitu. Dupa calcularea anglesiloru unu hectariu dá materia cruda, necesaria la 3075 chgrm. de hartia.

Din statistic'a hartiei. Suntu 3985 fabrici, cari preste anu dau 952 milióne chgrm. de hartia; din cari 476 milióne chgrm. se intrebuintiéza la tiparitu; diurnalele consuma 300 milióne, ofciolatele guverneloru de statu 100 milióne chgrm.; scóele 96 m. chgrm. comerциulu 120, industri'a 90 milióne, corespondintiele private asemenea 90 milióne. Pregatirea hartiei dá páne la 192,000 ómeni.

Pentru curatirea obiectelor de metalu, ce si-au pierdutu lucirea, este tare buna amestecatur'a pulverei de creta si a varului vienezu, carea prin adaugerea oleiulu devine unu ciru semifluidu, in care se inóia una bucata de postavu, cu carea apoi frecánu obiectele.

Pentru curatirea recuisiteloru de mancare, se póte aplicá cu succesu „pánz'a de smirgel“, cu carea se fréca recuisitele, dupa-ce antaiu le-amu spelatu cu apa calda si le-amu stersu.

Efectulu fumatului. La fumatu se iéu in considerare nu numai nicotinu, ci si materiele empyreumatice, cari facu partile constitutive ale fumulu de tabacu; carele influentiéza in modu iritatoriu asup'a membranei mucóse a gátulu, laringelui, precum si a plamaniloru, si astu-feliu usioréza nascerea cataruriloru, respective impiedeca in-cetarea acestor'a. Mai departe, de-óre-ce omulu inghitiése partile constitutive a fumulu de tabacu, intre cari suntu si base; acelea parte neutraliséza acidulu suculu gastricu parte promovéza neconsumarea prin iritarea membranei stomaculu si a intestineloru.

 Rogámu pre stimatii abonati, cari inca nu si-au achitatu abonamentulu, se binevoiesca a ne tramite pretiulu.